

Ekonominin Küreselleşmesi: Doğuştan Krize

Derya DEMİR¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Reşadiye MYO, derya.demir@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7355-1757

Öz: Jacques Adda'nın orijinal ismi "La Mondialisation de l'économie; de la genèse à la crise" (Ekonominin Küreselleşmesi: Yaradılıştan Krize, 1996) olan Fransızca eserinin Türkçe ilk baskısı 2002 yılında "Ekonominin Küreselleşmesi" başlığıyla yayımlanmıştır. Kitap küresel ekonominin kökenlerini ve gelişimini ele almaktadır. Avrupa merkezli bir bakış açısıyla, küreselleşmeyi kapitalizmin dünya genelindeki yayılımı olarak tanımlanıp, bu sürecin jeopolitik ve ekonomik boyutlarını incelemektedir. Pazar kapitalizminin uluslararası kökenleri sorgulanarak geleneksel görüşlerin tarihsel ve antropolojik verilere dayanarak eleştirisi yapılmakta ve küreselleşmenin sorunları ve geleceği üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmada, adı geçen kitap içerik ve kapsam açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma, konuları ele alış ve işleyiş açısından, küreselleşmenin tarihsel kökenlerine inmesi nedeniyle bugüne kadarki pek çok çalışmadan farklılaşmaktadır. Yazara göre "küreselleşmeden bahsetmek, kapitalizmin küresel ekonomik alandaki etkisini anımsatmak demektir. Bu etki, yalnızca bir devlet bloğunun diğeri üzerindeki zaferiyle ya da bir ekonomik sistemin rakipleri üzerindeki zaferiyle sınırlı değildir. Aslında, devletlerarası sistemin mantığını aşarak, onun yerine ulus ötesi ağların mantığını koyma eğilimindedir". Küreselleşmeyi, "küresel ölçekte sermaye birikimini engelleyen fiziksel ve düzenleyici sınırları aşma, parçalama ve nihayetinde ortadan kaldırma süreci" olarak nitelendirmekte ve Avrupalı dünya ekonomisinin nasıl küreselleştiği sorularına cevap aramaktadır.

Anahtar Kelimler: Kitap Kritiği, Ekonomik Küreselleşme, Kapitalizm

Jel Kodları: F02, F60, P00, Y30

The Globalization of the Economy: From Genesis to Crisis

Abstract: The first Turkish edition of Jacques Adda's work, originally titled "La Mondialisation de l'économie; de la genèse à la crise" (The Globalization of the Economy; from Genesis to Crisis, 1996), was published in 2002 under the title "Globalisation of the Economy." The book examines the origins and development of the global economy. From a European-centric perspective, globalisation is defined as the spread of capitalism throughout the world, and the geopolitical and economic dimensions of this process are examined. The international roots of market capitalism are questioned, traditional views are critiqued based on historical and anthropological data, and the problems and future of globalisation are discussed. This study attempts to critically evaluate the aforementioned book in terms of content and scope. This study differs from many studies to date in terms of addressing and processing the issues, as it delves into the historical roots of globalization. According to the author, "speaking of globalization means recalling the impact of capitalism on the global economic sphere. This impact is not limited to the victory of one state bloc over another or the victory of one economic system over its rivals. In fact, it tends to transcend the logic of the interstate system and replace it with the logic of transnational networks." He defines globalization as "the process of overcoming, fragmenting, and ultimately eliminating the physical and regulatory boundaries that hinder capital accumulation on a global scale" and seeks answers to the questions of how the European world economy became globalized.

Keywords: Book Review, Economic Globalization, Capitalism

Jel Codes: F02, F60, P00, Y30

Atıf: Demir, D. (2025).
Ekonominin Küreselleşmesi:
Doğuştan Krize, *Politik Ekonomik Kuram*, 9(3), 1248-1252.
<https://doi.org/10.30586/pek.1650889>

Geliş Tarihi: 04.03.2025
Kabul Tarihi: 29.05.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Ekonominin Küreselleşmesi: Kapitalizmin Dünya Geneline Yayılması

Bu kitap, "Küreselleşme olgusunun tarihsel kökleri nelerdir? Avrupa dünya ekonomisi nasıl küreselleşti? Küreselleşme ile kriz arasındaki bağlantı nedir? Devletler, bu kadar güçlü piyasalara karşı ne yapabilir?" gibi sorulara cevap aramaktadır. Ekonominin küreselleşmesini ve özellikle üçüncü dünyadaki her köşenin dış dünyaya açılma sürecini, merkezi uluslar tarafından yönetilen küresel ekonomiyle nasıl entegre olduğunu ve bunun ekonomik ve sosyal olarak nasıl etkilendiğini incelemektedir. Yazar, küreselleşmeyi kapitalizmin bir ekonomik sistem olarak dünya genelinde yayılması olarak tanımlamaktadır. Bu yayılma, ilk olarak jeopolitik alanda ortaya çıkmış ve Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle kapitalizmin önündeki en büyük engel kaldırılmıştır. Çin gibi komünist rejimlere sahip ülkeler bile, varlıklarını kısmen piyasa ekonomilerine ve sermaye hareketlerine borçludur. 1980'lerin başında Afrika ve Latin Amerika'yı vuran borç krizi nedeniyle önem kazanan IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finansal kurumlar, borçlu ülkelerin ekonomik politikalarını ve ekonomik kurumlarını reforme etmek için tüm güçlerini kullanmıştır. Kapitalist sistemin yayılması, uluslararası bir sistemin mantığını uluslar arası bir ağ mantığıyla değiştirme eğilimindedir. "Küreselleşme, kapitalizmin evrensel yayılımının bir ifadesi olarak, aynı zamanda ve her şeyden önce, dünya ölçeğinde sermaye birikimine engel olan fiziksel ve hukuki sınırları sarma, nüfuz etme ve nihayetinde yok etme sürecidir" (Adda, 2017, s. 10). İletişim devrimi sayesinde verilerin, görüntülerin ve sermayenin aşırı boyutlardaki dolaşımı, birçok alanda sınır veya bölge kavramlarını ortadan kaldırmaktadır.

Yazar, küreselleşme olgusunun uluslararası ekonominin devamı değil, bu sürecin bir değişimi olduğunu belirtmiş ve iki ciltlik bu eseri okuyucularına sunmuştur. İlk cilt küreselleşmenin doğuşunu ele alırken, ikinci cilt sorunlara odaklanmaktadır. "Doğuş" başlıklı ilk cilt, iki bölümden oluşmaktadır: uluslararası ekonomik alanın oluşumu ve bütünleştirici özel sektör mantıkları. "Sorunlar" başlıklı ikinci cilt ise iki bölümden oluşmaktadır; entegrasyon ve dışlama, karşıtlık ve iş birliği.

İlk cildin ilk bölümü, uluslararası ekonomik alanın nasıl oluştuğunu ve ticaretin tarih boyunca nasıl küreselleştiğini ortaya koymakta ve küresel ekonominin neden Avrupa'da doğup oradan dünyaya yayıldığı sorusuna cevap aramaktadır. Küresel ekonomi Avrupa'da doğmuştur. Adam Smith'in a priori ifadesi olan "insanın bir şeyi diğerine değiştirme, satma ve alışveriş yapma doğal eğilimi" doğru olsaydı, alışverişin küreselleşmesinin başka yerlerde de aynı şekilde gerçekleşebileceği veya çok uzak bölgelerde eş zamanlı olarak gerçekleşebileceği belirtilmektedir. Rönesans'tan önceki 15 yüzyıl boyunca, Çin medeniyeti Batı'dan çok daha ileriye. Batı, matbaa, barut, pusula gibi birçok şeyi Çin'den almıştır. Batı dünyaya açılırken, Çin'in Afrika'nın doğu kıyılarına açılma süreci aniden durmuştur. Dünya ekonomisi de Avrupa merkezli bir ekonomik dünya haline gelmiştir. Avrupa'da Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra, merkezi monarşiden kurtulmuş ve feodal otoriteyi aşmayı başaran özerk şehirler arasında ticaretin ortaya çıkması mümkün olmuştur. Avrupa'nın temel özelliği siyasi çoğulculuktur. Avrupa, ekonomik ilişkilerde birbirine bağlı ve siyasi olarak birleşmemiş bir ekonomik alandır.

Tüccar sınıfı ile devlet arasında kurulan ittifak, piyasa ekonomisinin temel özelliği olan rekabetçi düzenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Merkantilizm dönemi, iç pazarın ekonomik ve sosyal koruma sistemini sona erdiren liberalleşme dönemi. 17. Yüzyılda tüccarlara serbest ticaret hakkı tanınmıştır. İngiltere ve Fransa, bu dönemde sömürge ülkeleriyle ilişkilerde tekel rolü oynayan ilk büyük şirketleri kurmuşlardır. Ulus devletler oluştuğunda, imalat sektörü genişlemiştir. A. Smith'e göre, ekonomik gelişim için iş bölümü, uzmanlaşma ve büyük bir pazar gereklidir. D. Ricardo'nun perspektifine göre, uluslararası ticaret, sanayideki kâr oranlarındaki düşüşü önlemek için de gereklidir. Yurt dışında ticaret engelleri olmamalıdır, ancak İngiltere'de olmalıdır. 19. yüzyılın ortalarında, aynı gelişim seviyesinde olmayan ülkeler arasındaki rekabetin olumsuz sonuçları, F. List'i yeni doğmuş sanayilerin korunması gerektiği fikrine yönlendirmiştir. Bu politika ABD, Almanya ve Japonya'da uygulanmıştır.

İlk cildin ikinci bölümü, üretim ve yatırım faaliyetlerinin nasıl küreselleştiğini, iki dünya savaşının ardından bütünleştirici özel sektör mantıkları ana başlığı altında kapsamlı bir şekilde incelemektedir. I. Dünya Savaşı'nın başında, Avrupa dünya ekonomisi neredeyse dünyanın her yerinde hâkim durumdaydı. Avrupa dışındaki tek sermaye birikimi merkezi Japonya'ydı. Bu ulusun sosyo-politik yapısı, Batı Avrupa ile benzerlikler göstermektedir. İki dünya savaşı, dünyaya rasyonel düşünceyi getirmiştir, ancak Avrupa dünya ekonomisi, bu medeniyette irrasyonelliğin hâkim olduğunu acı bir şekilde göstermiştir. İki dünya savaşının ardından, yarı Avrupa, iki süper güç arasında çatışan bloklar halinde bölünmüş olarak ortaya çıkmıştır. Komünist dünyanın kendisinden kopmasıyla, yenilenen bir güçle ortaya çıkmıştır. ABD'nin hegemonik gücü tarafından sağlanan ekonomik istikrar ve askeri güvenlik ile kapitalist dünya ekonomisi böylece küreselleşmiştir. Savaş sonrası uluslararası kurallar, geleneksel uluslararası sistemin mantığı içindedir. Uluslararası para ve ticaret ilişkileri, ekonomik tarihte ilk kez çok taraflı bir temelde düzenlenmiştir. Küreselleşme, özel sektör merkezli entegrasyon mantıklarının bir ürünüdür. Bu mantıklar, hem özel hukuk aktörleri tarafından uygulanmakta hem de bu aktörlerin tabi olduğu devletlerin çıkarlarıyla her zaman kesişmemektedir. Özel sektör merkezli entegrasyon mantıkları, merkantilist dönemde devlet ile tüccarlar arasındaki ittifakı da bozma eğilimindedir. Adda, bunun amacının, tüm değişim engellerinden kurtulmuş ve tamamen arz ve talep yasasına tabi olan "tüm evrenin pazarı" tek bir evrensel pazarın liberal hayalini daha iyi canlandırmak olduğunu vurgulamaktadır.

Kitabın birinci cildi, küreselleşme olgusunu kapitalizmin doğası ve siyasi ile sosyal alanlarla olan ilişkisi bağlamında incelemektedir. Küreselleşmenin, kapitalizmin evrensel zaferi değil, kendini düzenleyen bir küresel pazarın ortaya çıkışı olduğu belirtilmektedir. Bu durum, pazarlar ile devletler, sermaye artış yasaları ve toplumu yöneten yasalar arasındaki güç ilişkilerinde derin bir sapmayı ifade etmektedir. Bu sapma, Keynesyen dönemin ardından gerçekleşmiştir. Keynesyen dönem 1933'te Amerika'da ortaya çıkan Yeni Anlaşma ile başlamış ve Bretton Woods sisteminin çöküşü ve Ekim 1973'teki ilk petrol krizi ile sona ermiştir. Bu 40 yıl boyunca, sosyal devlet, sanayi devrimi, mekanizasyonun yaygınlaşması ve emek, arazi ve paranın piyasa mekanizmasına tabi olmasının neden olduğu korkutucu şoklara çözüm arayışı içinde olmuştur. Ekonominin sosyal ve siyasi ile çevrelenmesi, kapitalizmin uluslararası köklerini daha iyi belirlemek için açıklanan tarihi gelişimle çelişen bir gelişmedir. Yaklaşık bin yıllık bir geçmişe sahip olan bu gelişim, piyasa yasalarının ve kapitalizmin sosyal ve siyasi yapılar içine yavaş yavaş entegre edilmesidir.

Küreselleşme sürecinin oluşumunda siyasi ve ekonomik ortamlar birbirleriyle iç içe geçmiş durumdadır. Ortaçağ Avrupa'sında devlet gücünün zayıflamasıyla ortaya çıkan kapitalizm, dünya genelinde hızlı bir yayılma göstermiştir. 15. ve 16. yüzyıllarda, dünyanın her köşesini dışa açmada önemli bir rol oynayan ticari faaliyetler, o dönemde hızla gelişen ulus devletlerden bağımsız olamamıştır. Bu iki gücün karşılaşması, ulusal ekonomilerin ticari ilişkilerin dinamiklerine açılmasını ve merkantilist dönemde sanayileşmeyi getirecek olan iç pazarların birleşimini mümkün kılmıştır.

İki dünya savaşı arasındaki yeni sosyal düzen, Avrupa'daki gelişmeler ile ABD'deki iş organizasyonuna getirilen radikal yeniliklerin bir sentezi olarak ortaya çıkmıştır. Bu yenilikler; yoğun ve yerel pazar büyümesine odaklanmış bir birikim dinamiği anlamında gelen Fordizm ile sosyal sözleşmelere getirilen devlet düzenlemeleridir. Keynesyen refah devleti anlayışı, kapitalist birikim dinamiğini ve toplumu kapitalizmin olumsuz etkilerinden koruyan kurallar ve anlaşmalar setini bir arada ele alan tek arayış olmuştur. 1960'ların ortalarından itibaren ortaya çıkan küresel ekonomi, ulusal düzenleyici çerçeveleri yok etme eğilimindeydi. Süper ulusüstü kontrol otoritelerinin yokluğu veya zayıflığı, yani kontrolsüz entegrasyon, Keynesyen dönemin sonunu işaret etmiştir.

Adda'ya göre, küreselleşme olgusu, ekonominin sosyal ve politik üzerindeki intikamı olarak görünmektedir. Bu intikam, hem Keynesyen sosyal devlet tarafından hazırlanan sosyal uzlaşmaların revizyonu ile hem de ideolojik rasyonalizasyonun

ötesinde, 1970'lerin sonlarında başlayan deregülasyon dalgası şeklinde devletlerin ekonomik otoritelerinin kademeli olarak yok edilmesiyle kendini göstermektedir. Devletler, yatırımlar için yer seçimi ve tasarruf yönlendirmesi konusunda birbirleriyle rekabet etmek zorunda kalmışlardır. Bu rekabet, sermaye talepleri ile sosyal yapıların ihtiyaçlarını dengeleyecek araçların kalmamasına yol açmıştır. Çoğu durumda, sosyal ve ekonomik düzenleme araçlarının bir kısmını kaybeden veya bunlardan vazgeçen devletler, sermayeyi ulusal alana çekmek ve sermayeyi içeride tutmak için lojistik, eğitim, sosyal, finansal, parasal ve düzenleyici alanlar yaratmak amacıyla güçlerinin artan bir kısmını kullanmışlardır. Devletlerin düzenleyici çerçevelerinin parçalanması, süper ulusüstü bir düzenleyici çerçeve oluşturma olasılığının ve fırsatının gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu, bölgesel entegrasyon arayışını ve çok taraflı kurumların artan otoritesini ifade etmektedir.

Küresel büyüme dinamiğine katılım anlamında entegrasyon; küresel ticaret, yatırım ve finans akışından dışlanma durumu, uluslararası yardıma bağımlı olmanın bir belirtisidir. Uzak Doğu gibi yeni ulusların küresel kapitalist dinamiğe entegrasyonu, yeni rekabetle uyum sağlayamayan eski sanayileşmiş bölgelerde kitlesel dışlanmalara yol açabilir. Örneğin Sahra Altı Afrika gibi bazı periferik bölgelerde, koloniyal döneme ait bir uzmanlaşmaya ısrar etmek, küresel talebe uyum sağlayamamayı ifade eder. Bu durum, hem uluslararası düzeyde dışlanma ve marjinalleşme hem de içeride sosyal yoksullaşma ve parçalanma anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, küresel entegrasyon sürecinin getirdiği rekabet ve değişim, bazı bölgelerin geri kalmasına ve daha da derinleşen sosyal sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır.

Yazar, uluslararası yardıma bağımlı olmanın sonucunda 20. yüzyılın son çeyreğinde (1975-2000) baskın kelimenin "karşılıklı bağımlılık" olduğunu belirtmektedir. 1970'lere kadar döviz kurları, ticaret şartları ve faiz oranları gibi fiyat değişkenleri istikrarlıydı. Ancak 1970'lerin başında enerjik ve parasal bir çöküş yaşanmıştır. 1973'ten itibaren döviz kurları dalgalanmaya başlamış, petrol şoku ve ticaret şartları altüst olmuştur. Fiyat değişkenlerinde belirsizlik ortaya çıkmış ve karşılıklı bağımlılık bilinci gelişmiştir. 1970'lerde bütçe açıkları ve dış borçlar gibi çeşitli baskılar sonucunda finansal küreselleşme ortaya çıkmıştır. Cari işlemler dengesi üzerindeki geleneksel sorunlar, iç ve dış borç sorunları olarak devam etmiştir. Finansal entegrasyon kısmen tamamlanmış ve 1980'lerde üretken sermayenin hareketliliği artmıştır. Gelişen ülkeler dünya finansal piyasalarının dışında kalırken, Amerikan ekonomisi dünya tasarruflarını çekmiştir. Bu durum, Latin Amerika'da bir kriz ortaya çıkmasına ve bu krizin diğer bölgelere yayılmasına yol açmıştır. Bilgi teknolojilerinin ilerlemesiyle üretimde küreselleşme artmıştır. Ülkeler, doğrudan yabancı yatırımları ve işgücü akışlarını çekmek için rekabet etmeye başlamıştır. Küreselleşen özel sektör, mevcut ulusal yasalarla çatışma içine girmiştir. 1980'lerin ortalarından itibaren ABD, finansal kriz ve durgunluk korkuları ile sarmalanmıştır. Sanayileşmiş ülkeler, makroekonomik politikalarını koordine etmeye teşvik edilmiş ve devletler bu doğrultuda bir parasal entegrasyon planı önermişlerdir. Latin Amerika'da finansal sektör zayıflamıştır. Afrika'daki istikrar politikaları başarısız olmuştur. Doğu Avrupa, piyasa ekonomisine geçişte zorluklar yaşamıştır. Sonuç olarak, Bretton Woods sisteminin mirasları olan IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların geleceği ve uluslararası para sistemlerinin geleceği sorgulanmaya başlanmıştır.

Modern piyasa ekonomilerinde rekabet ve organizasyon arasındaki denge son derece önemlidir. Yazar, 1930'larda Batı'daki krizin, rekabet mekanizmasının yalnız bırakıldığında ne kadar yıkıcı olabileceğini güzel bir şekilde gösterdiğini belirtmektedir. Kapitalizmin tarihi gelişimini, rekabet ilkesinin sosyal düzenlere entegre edilmesi olarak değerlendiren yazar, bu durumun yarattığı istikrarsızlığa karşı verilen tepkileri ele almaktadır. Yazar, savaş sonrası Batı ekonomilerindeki dengeyi ve ABD'nin uluslararası ekonomik düzen üzerindeki rolünü vurgulamaktadır. Küreselleşmeyi, bu düzenin sorgulanması ve organizasyon yerine rekabet ilkesinin zaferi olarak tanımlamaktadır. Yazar, küresel ekonomiyi yönlendiren üç ana kutup olan ABD, Batı Avrupa ve Japonya arasındaki teknolojik ve finansal güç ilişkilerinin yeniden bir denge kurduğunu ifade

etmektedir. Kitapta, bölgesel entegrasyonun küreselleşmeye alternatif olabileceği ve dünya ekonomisinin geleceği ile ilgili sorunlar tartışılmaktadır. Sovyet tehdidinin ortadan kalkmasının, o zamana kadar zorla bastırılmış çatışmaların ortaya çıkmasına yardımcı olabileceği vurgulanmaktadır. Bu durumun en büyük örneği, son yıllarda yaşanan Rusya-Ukrayna savaşıdır. Bu savaş, bölgesel ve uluslararası düzeydeki çatışmaların nasıl yeniden gün yüzüne çıktığını göstermektedir. Sonuç olarak, rekabet ve organizasyon arasındaki dengenin sağlanması, modern piyasa ekonomilerinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir öneme sahiptir.

Kitap, Covid öncesi dönemde yazıldığı için, doğal olarak Covid ve sonrası ekonomik koşulları dikkate almamaktadır. Son yıllarda birçok önemli gelişme yaşanmıştır: ABD-Çin Ticaret Savaşları, Rusya-Ukrayna Savaşı, Enerji ve Gıda Krizi, İsrail-Filistin Sorunu. Bu ekonomik ve politik dinamiklerin hızla değişmesi, kitabın güncel olayları yeterince yansıtamayabileceğini göstermektedir. Kitap, küreselleşmenin iletişim, dijitalleşme, medya ve teknolojik gelişim boyutlarına çok az yer vermektedir. Bu eksiklik, son yıllarda yaşanan gelişmelerin etkilerini ele alma konusunda yetersiz kalmasına neden olabilir. Kitabın bu konuları kapsamaması bir eksiklik olarak görülmesi de, yazarın bu süreçlere dair bakış açısı ve söylemleri, özellikle ekonomi, uluslararası ilişkiler ve sosyoloji alanındaki okuyucular için ilgi çekici olacaktır. Sonuç olarak, kitabın sunduğu perspektif, tarihi ve teorik bağlamda önemli bir kaynak olmasına rağmen, güncel olayları ve modern gelişmeleri yeterince yansıtmakta zorlanmaktadır.

Sonuç olarak, kitap, ekonomi, uluslararası ilişkiler ve sosyoloji alanlarında çalışan akademisyenler ve öğrenciler için önemli bir referans kaynağıdır. Ayrıca, küreselleşmenin karmaşıklıklarını anlamak isteyen herkes için de değerli bir eserdir. Kitap, küreselleşme üzerine iyi belgelenmiş bir bakış açısı sunmaktadır. Özellikle devletin rolü hakkında sorular içermektedir. Analizler son derece titiz ve yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Dil ve üslup akıcıdır, konular düzenli ve sistematik bir şekilde tartışılmaktadır. Yazar, kitabın bölümlerindeki kaynaklara hakimiyeti ile geleneksel ekonomik düşüncüyü iyi bildiğini ve alternatif ekonomik önerilerde bulunduğunu göstermektedir. Bu açıdan, kitap literatüre kesinlikle katkıda bulunmaktadır. Küreselleşme konusunu derinlemesine ele alan bu eser, okuyuculara önemli bilgiler sunmakta ve tartışmalara zemin hazırlamaktadır. Hem akademik hem de pratik açıdan değerli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır.

Kaynakça

Adda, J. (2017). *Ekonominin Küreselleşmesi*, 8. Baskı.; Çeviren: Sevgi İnceci, İstanbul: İletişim Yayınları.

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Derya DEMİR (%100)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Derya DEMİR (%100)
